

КОНФЛІКТИ В КЛАСНОМУ КОЛЕКТИВІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У статті розкрито основні причини виникнення конфліктів серед підлітків у класному колективі. Зазначено, що вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації є важливим аспектом на шляху соціалізації особистості. Наголошено на тому, що ефективним методом подолання підліткових конфліктів є медіація, а як профілактичні заходи можуть бути використані тренінгові заняття.

***Ключові слова:** підлітки, конфлікт, медіація, тренінг.*

Входження підростаючого покоління в соціум залежить від того, наскільки людина ще школярем навчиться успішно здійснювати взаємодію з однолітками та дорослими. Насамперед це стосується школярів підліткового віку. Намагання підлітка зайняти нове місце у стосунках з людьми, прагнення до самоствердження й дорослості не завжди набуває адекватних форм.

Підлітковий вік – період переходу від дитинства до дорослості, інтенсивного становлення почуттів і волі, визначення спрямованості, формування готовності жити і діяти так, як живуть і діють дорослі. У цьому віці виникає інтерес не лише до свого внутрішнього світу, а й до внутрішнього світу оточуючих; з'являється бажання зрозуміти їх, їхні якості, принципи побудови взаємовідносин, ставлення до себе. Зовні це виявляється в тому, що підлітки обговорюють між собою вчинки, взаємовідносини, якості й недоліки людей – товаришів, вчителів, рідних, спільних знайомих. У своїх оцінках часто бувають дуже категоричними, непримиренними, готовими до конфронтації, бойкоту тощо.

У результаті оцінки дорослими, власних роздумів та порівняння з ровесниками у підлітка складається ставлення до себе. Але діти цього віку не завжди ще вміють вирізняти суттєві та несуттєві риси характеру, правильно їх узагальнювати. Тому виникають помилки в оцінюванні не тільки чужих, а й своїх вчинків, і, як наслідок, уявлення підлітка про себе та інших може бути дуже нестійким, неадекватним [1]. Це нерідко спричиняє внутрішню

суперечність, коли виникають сумніви з приводу правильності прийняття тих чи інших рішень, перепади настрою, «конфлікт бажань», а також зовнішні конфлікти у взаєминах з людьми.

Для формування особистості підлітка важливого значення набуває колектив та прагнення до самоствердження. Бажання зайняти своє місце в колективі, стати лідером, помітним або малопомітним виконавцем, активним або пасивним, діяти заради колективу або заради себе є виявом внутрішніх, недостатньо усвідомлених позицій дитини.

Прагнення до самоствердження у референтній групі може виявлятися як у лідерських якостях, так й у демонстративно викличній поведінці. Нестійка сформованість моральних цінностей та бажання бути відповідним прийнятому «ідеалу модного хлопця (дівчини)» викликає внутрішній конфлікт між особистісними якостями підлітка та тими якостями, що мають бути притаманні «ідеалу». Глибина конфлікту залежить від:

- рівня соціального розвитку оточення;
- наявності суперечностей між принципами родинного та шкільного виховання;
- ступеня впливу значущих ровесників та ін.

Педагогічна конфліктологія визначає такі чинники, що впливають на специфіку конфліктів між учнями: вікові психологічні особливості; характер діяльності школярів у школі; сучасні соціально-економічні зміни.

Труднощі спілкування та взаємодії в підлітковому віці зумовлені суперечливістю, амбівалентністю прагнень і бажань.

Власива цьому періоду спонтанність поведінки нерідко ускладнює міжособистісну ситуацію підлітків, виявляючи в багатьох випадках недостатню продуманість дій, а точніше – небажання й невміння думати про наслідки своїх учинків. Порушена функція прогнозу нерідко призводить до проблем, на подолання яких особистісних резервів у підлітків не вистачає. Складності взаємин часто породжують переживання, пов'язані з відчуттям відторгнення або незадоволеності реальним статусом у групі, непевності,

підвищеною вразливістю. Усе це може викликати відчуття особистої неспроможності, зниження самооцінки, провокувати виникнення проблемної ситуації, що може призвести до агресивності у поведінці, як захисної реакції.

Міжособистісні і міжгрупові конфлікти позначаються на всіх процесах життєдіяльності школи. Загальноприйнятою є позиція, що конфлікти між учнями мають виключно негативний характер й, відповідно, негативно впливають як на тих, хто конфліктує, так і на соціально-психологічний клімат у класі загалом. У той же час повністю уникнути конфліктів в колективі неможливо. Але конфлікт не завжди відіграє негативну роль. Нерідко дезорганізація зумовлює пошук рішень, перехід взаємовідносин в групі до нової оптимальної якості. Знання чинників, які обумовлюють виникнення міжособистісних конфліктів в підлітковому середовищі, дозволяє використати ряд методів, спрямованих на їх профілактику та формування навичок успішного вирішення. На думку Д. Джонсона і Р. Джонсона, причини негативного ставлення до конфліктів у школі полягають у тому, що рівень насильства і деструктивно керований конфлікт в суспільстві перевершують позитивний вплив конфлікту на навчання; рівень знань про типи конфліктів, що трапляються в школі, і можливість управління ними є недостатнім; а також не вистачає ефективних програм з вирішення конфліктів і посередництва, які могли б бути використані у школах і безпосередньо ґрунтувалися на певній теоретичній моделі [2].

На сьогодні застосовується кілька освітніх програм, спрямованих на розвиток у школярів навичок вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом. Одна з них – програма «Медіація однолітків»: школярі-медіатори проводять зустрічі з однолітками, між якими виник конфлікт, і допомагають їм залагодити суперечку з урахуванням інтересів усіх сторін. Таким чином, через медіацію однолітків відповідальність за вирішення конфліктів покладається на самих учнів [3].

Водночас соціальний педагог, шкільний психолог та класні керівники в жодному разі не можуть бути виключені з процесу подолання підліткових

конфліктів. На нашу думку, найкращім способом вирішення конфлікту є його попередження. Одним із ефективних методів профілактики є використання тренінгових занять під час виховної роботи з метою засвоєння підлітками навичок поведінки у конфліктних ситуаціях.

Література

1. Драгунова Т. В. Воспитание подростка в семье / Т. В. Драгунова. – М. : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1955. – С. 11-12.

2. Джонсон Д. В. Программы по разрешению конфликтов и посредничеству лиц, равных по статусу, в начальной и средней школах: Обзор исследований / Д. В. Джонсон, Р. Т. Джонсон // Социальный конфликт. – 1997. – № 1 – С. 66–91.

3. Шкільний центр медіації. Крок за кроком / упор. Шестакова Л., Кашина А. – Кіровоград : Центрально-Українське видавництво. – 2012. – 48 с

В статье раскрыты основные причины возникновения конфликтов среди подростков в классном коллективе. Отмечено, что умение конструктивно разрешать конфликтные ситуации является важным аспектом на пути социализации личности. Эффективным методом решения подростковых конфликтов определена медиация, а в качестве профилактических мер предложено использовать тренинговые занятия.

Ключевые слова: подростки, конфликт, медиация, тренинг.

The article reveals the main causes of conflicts among adolescents in a school group. The ability to solve conflicts constructively is determined to be an important aspect of socialization. The author suggests to use training sessions as preventive measures and defines mediation as an effective method of conflicts' solution.

Keywords: adolescents, conflict, mediation, training.

I. V. Litvin, m. Kyiv

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ОБРАЗУ ІВАНА МАЗЕПИ)

В статті розкривається специфіка патріотичного виховання під час уроків історії з опорою на життєвий приклад видатних історичних постатей. Підкреслено, що основою сучасного патріотичного виховання школярів є історична правда, гуманізм, високі демократичні та громадянські цінності. Автор висвітлює роль І. Мазепи у боротьбі України за свою незалежність та суверенність.

Ключові слова: патріотичне виховання, громадянські цінності, уроки історії.

Останні події суспільно-політичного життя в Україні після Революції Гідності, обставини, пов'язані з російською агресією на сході нашої держави, усе більше актуалізують необхідність виховання в молодого покоління